

In de beperking toont zich de meester

Over mogelijkheden en aandachtspunten om mensen met een beperking op een gelijkwaardige manier deel te laten nemen aan kunst en cultuur

Dit document beschrijft de visie van het Netwerk Kunst Inclusief Gelderland op kunstparticipatie door mensen met een beperking. In de projectperiode 2011-2013 hebben landelijke, provinciale, gemeentelijke, artistieke en welzijn experts hun visie en gedachten met betrekking tot het onderwerp uitgewisseld. In dit document worden de mogelijkheden, ambities en aandachtspunten voor kunstparticipatie door mensen met een beperking beschreven. Het Netwerk wil met deze visie een impuls afgeven, zodat kunstparticipatie verder gestimuleerd kan worden. Zie dit stuk dan ook als de basis voor nieuw beleid: iedere organisatie die kunstinclusie nastreeft, kan het gebruiken als uitgangspunt en leidraad en er verder op doorwerken.

April 2013

Netwerk Kunst Inclusief Gelderland

In de beperking toont zich de meester

In Grensgebieden van het recht (2006) onderzoekt de Amerikaanse filosoof Martha Nussbaum denkbeelden over sociale rechtvaardigheid aan de hand van urgente problemen. Nussbaum stelt zich de vraag aan welke basisvoorwaarden een mensenleven moet voldoen wil je dat leven goed of gelukkig kunnen noemen. Wil je die basisvoorwaarden scheppen voor mensen met een beperking, dan moet je je niet direct richten op participatie, vindt Nussbaum. Veel doelmatiger is het om te onderzoeken welke obstakels iemand moet overwinnen om toegang te krijgen tot voorzieningen als gezondheidszorg, cultuur of onderwijs. Alleen door die obstakels weg te nemen, kunnen deze sectoren voor iedereen optimaal toegankelijk zijn.

De provincie Gelderland heeft zich hierdoor laten inspireren en mensen met een beperking in de periode van 2009-2012 tot focus gemaakt. Uitgangspunt is om mensen met een beperking binnen reguliere kunstinstellingen op een gelijkwaardige manier te laten deelnemen aan kunst en cultuur. Dit heet kunstinclusie. KCG heeft daarop het Netwerk Kunst Inclusief Gelderland opgericht. Hierin zijn twee landelijke, vijf provinciale en vijf gemeentelijke organisaties samengebracht die alle kunstinclusie nastreven.

In het Netwerk is twee jaar lang informatie en kennis uitgewisseld. Door deze krachtenbundeling zijn nieuwe verbindingen ontstaan tussen zorg en kunst.

De voornaamste doelgroep waar het Netwerk zich op richt, zijn mensen met een lichamelijke, verstandelijke en/of meervoudige beperking en mensen met een vorm van autisme. In dit document zet het Netwerk Kunst Inclusief Gelderland uiteen waar mogelijkheden en aandachtspunten liggen om kunstinclusie te bereiken.

Kunst en zorg bevinden zich in dezelfde wereld

Het stigma bestaat dat zorg en kunst niet

op één lijn zitten en elkaars taal niet spreken: kunstmakers kijken naar het product, in de zorg wordt gefocust op het proces. Belangrijker zijn echter de overeenkomsten. Kunstdocenten in centra voor de kunsten en creatief therapeuten werkzaam in de zorg, kijken allebei naar de mogelijkheden van de kunstbeoefenaar en zien kunst maken als een belangrijk onderdeel van kunstinclusie. Beiden werken aan de ontwikkeling van de kunstuitvoerder en zien kunstparticipatie als start voor talentontwikkeling.

Ook kunnen kunstdocenten en creatief therapeuten elkaar vinden wanneer we denken in termen van vakmanschap, zeggingskracht, betekenis en oorspronkelijkheid. Zowel de kunstdocent als de creatief therapeut neemt de oorspronkelijkheid, ook wel omschreven als de artistieke signatuur van de uitvoerder, als uitgangspunt. Zorg en kunst kunnen elkaar versterken op dit vlak.

Kunst en zorg kunnen elkaar inspireren

Daarnaast kan ook het werken met mensen met een beperking voor kunstmakers inspirerend zijn. Zij leren werken met een nieuw bewegingsdomein. De kunstenaar

KOM Arnhem: professionele kunsteducatie voor iedereen met een zorgachtergrond
fotograaf Seppe Ruberti

met een beperking kan een nieuwe, geheel eigen fysieke kleur brengen aan een voorstelling of werkstuk, waardoor het publiek bewondering voor hem krijgt. Mensen met een beperking worden hierdoor serieuzer genomen in hun kunstuitingen.

Ambitie van het Netwerk

Door de kruisbestuiving tussen kunst en zorg ontstaan nieuwe mogelijkheden. Het Netwerk Kunst Inclusief Gelderland streeft ernaar dat mensen met een beperking ook echt op een gelijkwaardige manier deel kunnen nemen aan de kunsten. Als ambitie ziet het Netwerk:

- het creëren van een doorlopende leerroute
- het beoordelen van kunst van mensen met een beperking op een gelijkwaardige manier
- het bieden van een podium aan deze kunstenaars.

In de praktijk blijft de participatie van mensen met een beperking in de kunst- en cultuursector achter. Dit terwijl zij ook hun kunstzinnige talenten willen ontwikkelen.

Doorlopende leerroute

De kunstinclusiegedachte is, waar mogelijk, gericht op de doorstroom van kunstbeoefenaars met een beperking naar een reguliere kunst- en cultuurinstelling, zoals een centrum voor de kunsten, een amateurkunstgroep of deelname aan bijzondere projecten. Deze doorstroming is gebaseerd op de talentontwikkelingspiramide van Peter van der Zant uit 2010. Het uitgangspunt hiervan is dat alle kunstbeoefenaars door kunnen stromen naar een volgend niveau, waarin zij nieuwe kennis opdoen.

Niet elke uitvoerder hoeft overigens als streven te hebben om uiteindelijk in bijvoorbeeld een centrum voor de kunsten te kunnen functioneren, maar de mogelijkheid om door te stromen is wel van belang.

In de piramide zijn vier niveaus te onderscheiden. Het Netwerk Kunst Inclusief Gelderland heeft per niveau gewerkt aan de doorstroming van kunstenaars met een beperking naar het reguliere aanbod.

Niveau 1 is ontkiemen

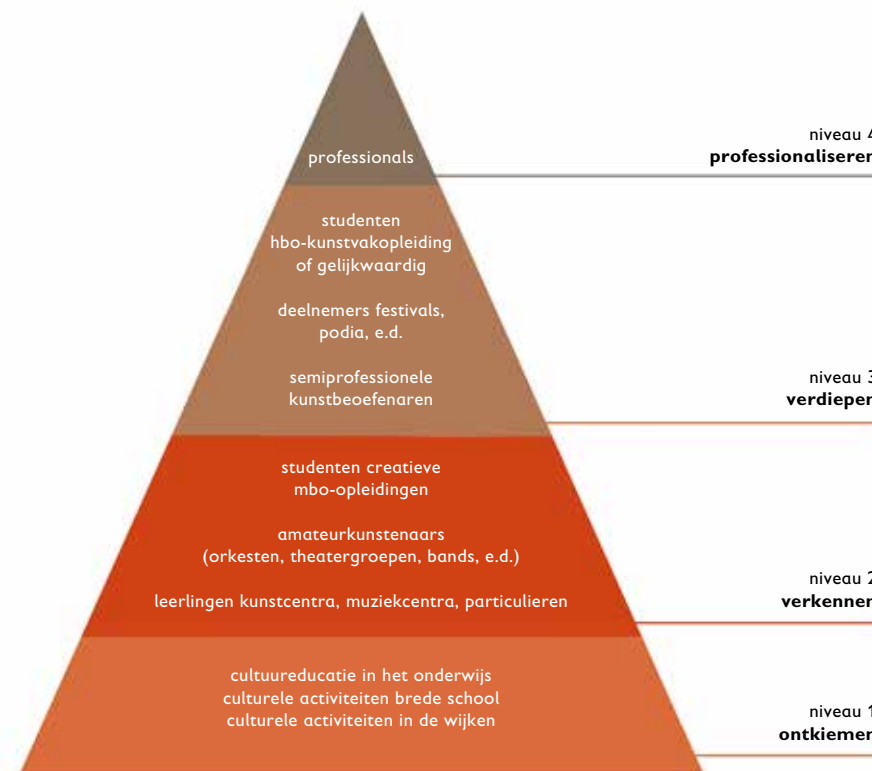
Niveau 1 bestaat vooral uit kinderen en jongeren die als leerling al deelnemen aan culturele activiteiten in wijken of op school. Door stimuleringsprogramma's voor kunst en cultuur te ontwikkelen die zich richten op het speciaal onderwijs krijgen leerlingen met een beperking een impuls voor cultuurdeelname. Een nauwe samenwerking met scholen en lokale culturele instellingen is hierbij essentieel. Als leerlingen met een beperking tijdens en na school in contact komen met kunst en cultuur, raken ze er als vanzelf mee bekend. Dit is niet anders dan bij mensen zonder een beperking.

Het project Kunst & Cultuur Speciaal van De Onderwijsspecialisten en REC Rivierenland in samenwerking met de Lindenberg, EDU-ART en een groot aantal kunst- en cultuurinstellingen in Gelderland is een voorbeeld waarbij kinderen en jongeren in aanraking komen met kunst en cultuur en vervolgens een naschoolse cursus aangeboden krijgen. Daarna kunnen zij kiezen voor een centrum voor de kunsten.

Niveau 2 is verkennen

In niveau 2 bevinden zich vooral jonge amateurkunstenaars die actief kunst beoefenen (zoals dans, muziek en theater) in hun vrije tijd. Soms volgen zij hiervoor een cursus of opleiding bij een lokaal centrum of bij een particuliere aanbieder. In deze laag worden getalenteerde kunstenaars ontdekt en klaargestoomd voor een (mbo-)kunstvakopleiding. In centra voor de kunsten worden cursussen aangeboden voor mensen met een beperking om daar hun talenten verder te ontwikkelen. Op dit moment is deze doorstroming voor de doelgroep slechts op enkele plaatsen haalbaar.

Een voorbeeld hiervan is KOM, onderdeel van Kunstbedrijf Arnhem. KOM staat voor Kunst Ontmoeten Meedoen. Joke Rutjes' onderzoek *Toegang tot kunst* toont een aantal belangrijke voorwaarden waaraan centra voor de kunsten moeten voldoen, willen zij toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Enthousiasme en financiële middelen zijn hierbij het belangrijkste. Uiteindelijk hoopt het Netwerk ook dat mensen met een beperking meer deel gaan nemen aan amateurkunstgroepen.

Niveau 3 is verdiepen

In deze laag bevinden zich (jonge) amateurkunstenaars die al jaren bezig zijn met kunstbeoefening. Zij beschikken volgens hun docent, regisseur, coach of artistiek leider over bijzondere talenten die verder ontwikkeld kunnen worden. Velen van hen hebben de ambitie om professional te worden, sommigen (nog) niet. Vaak volgen ze een kunstvakopleiding in het mbo of hbo of qua niveau vergelijkbaar ontwikkelings-traject. Voor de doelgroep is dit vaak nog toekomstmuziek.

Bij organisaties, zoals theaterwerkplaats Kazou in Oosterbeek en Ateliers en galerie Leonardo da Vinci in Ermelo, worden interne cursussen aangeboden om mensen met een beperking te scholen.

Niveau 4 is professionaliseren

Dit is het topniveau waar zich kunstbeoefenaars bevinden die de ambitie hebben om professional te worden of dat al zijn. De talenten willen zich zelfstandig vestigen, ambiëren om nationaal door te breken of zelfs internationaal.

Vele kunstenaars die aangesloten zijn bij organisaties zoals Ateliers en galerie Leonardo da Vinci in Ermelo en Special Arts in Amersfoort kunnen gezien worden als professionals.

Problemen bij de doorlopende leer-route

Zoals uit bovenstaande blijkt, zijn er wat betreft de doorlopende leerroute nog vele

hobbels te nemen. Daarnaast zijn er ook praktische problemen die worden geconstateerd, zoals het vervoer van en naar de cultuurinstellingen, de financiën die voor het aanbieden van de activiteiten worden gevraagd, het bereiken van de doelgroep en de aansluiting tussen de verschillende niveaus.

Het Netwerk Kunst Inclusief Gelderland signaleert deze problemen. Het (speciaal) onderwijs kan deze problemen met ouders en/of verzorgers bespreekbaar maken, waarbij ze hen kunnen overtuigen van de meerwaarde die deze activiteiten hebben voor de invulling van de structurele vrijetijdsbesteding en de verdere culturele loopbaan. Daarnaast kunnen ze met de betrokkenen zoeken naar oplossingen.

Kunst van mensen met een beperking op een gelijkwaardige manier beoordelen

De ervaring leert dat kunst van mensen met een beperking vaak wordt ondergebracht in een subcultuur. Deze subcultuur komt voort uit het feit dat de wortels van dergelijke kunst in de zorg liggen. Het gevolg hiervan is dat aan kunst van mensen met een beperking andere eisen worden gesteld. Het Netwerk streeft ernaar om deze subcultuur op te heffen. In de basis zou kunst van mensen met een beperking op dezelfde manier beoordeeld moeten worden als kunst van mensen zonder een beperking. Er is echter een probleem. Mensen met een beperking worden vaak niet als kunstenaar gezien, omdat zij geen kunstvakopleiding hebben. Wanneer we mensen met een beperking 'gewoon' zien als amateurs of autodidacten die een

kunstvak beoefenen, is het wel mogelijk om de producten als kunst te beoordelen. Het Netwerk streeft er dan ook naar om geen aparte criteria te formuleren om de kunst van mensen met een beperking te beoordelen. Om hun werk gelijkwaardig te laten beoordelen, hanteert het Netwerk dezelfde kunstcriteria als die gebruikt worden in het kunstcircuit. Dit zijn de kernwaarden voor artistieke kwaliteit. Deze kernwaarden gelden voor zowel de beeldende kunsten als theater, muziek en dans.

De kernwaarden bestaan uit:

- Vakmanschap: in brede zin instrumentbeheersing. Weet de speler en/of de maker hoe zij/hij overkomt op publiek? Kan de speler zich in verschillende rollen tonen? Heeft de kunstenaar materiaal-kennis?
- Zeggingskracht: de betekenisgevende werking voor het publiek. Is de voorstelling aansprekend? Heeft het beeldende kunstwerk impact?
- Oorspronkelijkheid: de eigenheid of ook wel de artistieke signatuur van de maker.
- Betekenis: heeft het kunstwerk/de voorstelling betekenis binnen de context van de eigen en andere kunstdisciplines?

Dit betekent voor creatief therapeuten en kunstvakdocenten dat zij naast artistieke kwaliteiten ook moeten beschikken over kennis van de beperking en de juiste competenties hebben om met deze doelgroep te werken. Maar zoals bij alle doelgroepen moeten docenten ook het talent (leren) herkennen van mensen met een beperking zodat ze actief kunnen bijdragen aan de doorlopende leerroute.

Kunst van mensen met een beperking een podium geven

Het bieden van een podium is een belangrijk onderdeel om de subcultuur op te heffen. Natuurlijk geldt hierbij ook dat niet alle kunstenaars hun talenten willen laten zien, maar zij dienen hier in ieder geval de mogelijkheid toe te krijgen.

In Nederland richt Stichting Special Arts zich op kunst en handicap. De stichting bevordert dat alle mensen met een handicap aan kunst kunnen (blijven) deelnemen en dat ze hun talenten daarvoor kunnen ontwikkelen. Zo organiseert Special Arts bijvoorbeeld elke drie jaar de *Special Award*, een landelijke wedstrijd beeldende kunst voor kunstenaars met een verstandelijke en/of fysieke beperking. Bij de *Special Award* hoort een stimuleringsprijs, verschillende tentoonstellingen en een catalogus van de geselecteerde kunstenaars.

Ook groeit het aantal productiehuisen en makers dat geïnteresseerd is in het werken met mensen met een beperking. Het Nationale Ballet maakte in 2012 een voorstelling waarbij mensen met een lichamelijke beperking meedanst. Ook Introdans werkt volgens een dergelijk principe. Stichting Cardo uit Groesbeek geeft mensen met een beperking al sinds 1997 een podium.

Ondanks dat er een toename te zien is, zijn dit helaas nog uitzonderingen. Het Netwerk is van mening dat programmeurs van kunstfestivals meer zouden moeten kijken naar het werk van mensen met een beperking en de producten die zij maken. In het buitenland zijn enkele festivals bekend die dit ook doen, zoals *Ciclo Artes escénicas y*

discapacidad, een festival ten behoeve van kunst en gehandicapten dat ieder jaar plaatsvindt in Madrid. Of het festival *Lof der Zichtbaarheid* dat Special Arts in samenwerking met de Hogeschool van Utrecht organiseert in 2013.

Hoe nu verder?

Het Netwerk Kunst Inclusief Gelderland wil met dit document de kunstinclusie voor mensen met een beperking stimuleren. Door de krachtige samenwerking van de dertien instellingen zijn er al initiatieven uitgezet op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau, zoals de studiedagen die KCG heeft georganiseerd voor kunstvakdocenten en -makers die willen werken met mensen met een beperking en de Kunst- en Cultuurkaart die MEE Gelderse Poort naar al haar nieuwe cliënten stuurt. In samenwerking met Cardo programmeerde KCG op het kunst&festival *Gevaarlijk GOED* voorstellingen van mensen met een beperking en op de *Special In+Out 2012* tijdens de *Art Brut Biennale* die Special Arts heeft georganiseerd kregen kunstenaars met een beperking een podium.

Spin-off en ambities voor de toekomst:

- Voor de doorlopende leerroute loopt momenteel het project Kunst & Cultuur Speciaal van De Onderwijsspecialisten, de Lindenberg, EDU-ART en REC Rivierland. In 2013 zullen meer van dit soort projecten ontwikkeld worden. Hierdoor blijft het onderwerp onder de aandacht en kunnen mensen met een beperking ook de mogelijkheid krijgen om door te stromen naar het reguliere kunst- en cultuur aanbod. Financiering voor deze projecten is noodzakelijk om

ze ook uit te kunnen voeren.

- De Onderwijsspecialisten, EDU-ART en KCG gaan gezamenlijk verder met de versterking van KOM Gelderland.
- Geïnteresseerde kunstvakdocenten stimuleren deel te nemen aan de bijscholingscursussen gericht op de doelgroep. Hiervoor moet een divers aanbod blijven bestaan voor scholing van creatief therapeuten en kunstvakdocenten.
- Een grotere toegankelijkheid stimuleren voor mensen met een beperking aan bestaande amateurkunstgroepen, particuliere aanbieders en bijzondere regionale projecten.
- Vanaf 2014 gaan KCG en EDU-ART een verregaande samenwerking aan. Beide organisaties bundelen de provinciale krachten om aan genoemde problemen verder te werken.
- Continuering van het Netwerk, ook na de projectperiode. Een van de doelen is om tweejaarlijks een werkconferentie te organiseren waarin kunst en zorg elkaar kunnen blijven inspireren, ambities bekijken en ervaringen uit kunnen wisselen. Het Netwerk heeft hier financiële middelen voor nodig.
- Ook wil het Netwerk een schakel worden tussen de zorg en de kunst, zodat beide werelden elkaar kunnen blijven ontmoeten en inspireren.
- Onderzoek naar kunstinclusie, zoals afgelopen jaren door studenten van de Radboud Universiteit Nijmegen en Fontys Hogeschool is gedaan, zal ook na de projectperiode ondersteund worden door KCG en EDU-ART.
- De deelnemers aan het Netwerk zijn de ambassadeurs van dit document. Belangrijk onderdeel van dit ambassa-

deurschap is het inzichtelijk maken van de extra tijdsinvestering die nodig is om met deze doelgroep te werken. Dit vraagt ook om extra financiële middelen.

- Het Netwerk wil de aankomende drie jaar een intensievere samenwerking aangaan met de professionele kunsten, om daar ook talenten onder de aandacht te brengen.

- Het Netwerk hoopt tot slot dat er in Gelderland over 10 jaar een integraal aanbod aanwezig is voor mensen met een beperking in centra voor de kunsten en bij festivals. Pas dan zal er echt sprake zijn van kunstinclusie.

VSO de Zonnehoek: Beroepskunstenaars in de klas
fotograaf Bart Versteeg

Deelnemers aan Netwerk Kunst Inclusief Gelderland

- Robbert Baars • extern adviseur theater, voorheen werkzaam bij Kunstfactor
- Anne ten Barge • Kunstbedrijf, KOM
- Yvonne Drissen • teamcoördinator Onderzoek en ontwikkeling EDU-ART
- Angelika Herben • manager MEE Gelderse Poort
- Henk Huisman • performer/trainer
- Ineke Kleinpenning • consulent MEE Gelders Poort
- Elsbeth Rozenboom • senior kunsteducatie KCG
- Jonaske de Ruiten • directeur Ateliers en galerie Leonardo da Vinci
- Joke Rutjes • cultuurmaker Joke Rutjes Cultuurdiensten
- Hans Salemink • theaterdocent Theaterwerkplaats Kazou, Dr. Leo Kannerhuis
- Harriët Sparreboom • onderzoeker Kunst Inclusief, de Lindenberg
- Nico Teunissen • hoofd sport en bewegen, De Onderwijsspecialisten
- Eric Tonn • directeur Stichting Cardo
- Suzanne Traa • masterstudent Algemene Cultuurwetenschappen RUN, projectmedewerker KCG
- Jan-Willem van de Velde • docent muziek bij Boogie Woogie
- Tine Veldhuizen • account- en projectmanager Special Arts
- Marjan Willemsen • regiocoördinator Cultuurpact Veluwe KCG

Workshop Djembé • Mi Dushi (Markant) Apeldoorn • fotograaf Truus Hermkens

DE ORGANISATIES

Het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA)

ambieert een wezenlijke bijdrage te leveren aan de culturele levensloop van kinderen, jongeren en volwassenen en streeft ernaar dat zoveel mogelijk mensen een leven lang deelnemen aan kunst en cultuur.

In 2012 heeft Kunstfactor (dat per 1 januari 2013 is opgegaan in het LKCA) de cursus *Kunst van de beperking* ontwikkeld. In die cursus zijn kunstvakdocenten en autonome kunstenaars bijgeschoold in het werken met mensen met een beperking.

Contactpersoon: Hans Noijens

hansnoijens@lkca.nl • www.kunstfactor.nl • www.lkca.nl

Special Arts is een landelijke stichting die zich richt op kunst en handicap. De stichting bevordert dat alle mensen met een handicap aan kunst kunnen (blijven) doen en dat ze hun talenten daardoor kunnen blijven ontwikkelen. Daarnaast geven zij een podium aan theater, poëzie, muziek of beeldende kunst van mensen met een beperking.

Contactpersoon: Tine Veldhuizen

t.veldhuizen@specialarts.nl • www.specialarts.nl

KCG is het Gelders Kenniscentrum voor kunst en cultuur. Het ondersteunt talentontwikkeling binnen de amateurkunst en bevordert onder andere samenwerking tussen kunst en samenleving. KCG is initiatiefnemer voor het schrijven van dit document.

Contactpersoon: Elsbeth Rozenboom

elsbethrozenboom@kcg.nl • www.kcg.nl

De Onderwijsspecialisten is een Gelderse stichting die bestaat uit dertien scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs. De leerlingen hebben een lichamelijke, verstandelijke of meervoudige beperking of zijn langdurig ziek.

Contactpersoon: Nico Teunissen

n.teunissen@deonderwijsspecialisten.nl • www.deonderwijsspecialisten.nl

MEE Gelderse Poort maakt meedoen mogelijk. MEE ondersteunt mensen met een beperking op alle levensgebieden en in alle levensfasen. Daardoor kunnen zij meedoen in de samenleving. De organisatie staat naast de cliënt, hierdoor helpt MEE de cliënt zijn eigen kracht te versterken en de mogelijkheden van zijn netwerk te benutten. Dit vergroot zijn zelfredzaamheid. De kennis en ervaring zet MEE in om de samenleving beter in te richten voor mensen met een beperking. Zo maakt MEE meedoen ook mogelijk.

Contactpersoon: Ineke Kleinpenning

i.kleinpenning@meegeldersepoort.nl • www.meegeldersepoort.nl

EDU-ART is specialist in cultuur en onderwijs. Het is een Gelderse dienstverlenende organisatie die werkt op het snijvlak van onderwijs en cultuur. EDU-ART beschikt over expertise op het gebied van onderwijs, kunst, erfgoed, culturele infrastructuur en samenleving. De organisatie versterkt, verankert en verbindt cultuur en onderwijs in Gelderland.

Contactpersoon: Marian Meeuwsen

m.meeuwsen@edu-art.eu • www.edu-art.eu

Theaterwerkplaats Kazou is een initiatief van het Dr. Leo Kannerhuis. Het is een theaterwerkplaats waar jongeren met autisme onder professionele begeleiding theaterlessen volgen.

Contactpersoon: Hans Salemink

h.salemink@leokannerhuis.nl • www.kazou.org

Stichting Cardo is onderdeel van Pluryn, een landelijke organisatie die mensen met een handicap ondersteunt. Stichting Cardo is gevestigd in Groesbeek. De stichting bevordert de participatie en integratie van mensen met een handicap in de samenleving.

Cardo organiseert sinds 1997 activiteiten op het gebied van sport en cultuur.

Contactpersoon: Eric Tonn

etonn@pluryn.nl • www.stichtingcardo.nl

KOM (Kunst Ontmoeten Meedoen) is onderdeel van Kunstbedrijf Arnhem. KOM is een centrum voor de kunsten in Arnhem voor iedereen die aansluiting mist bij het reguliere kunstaanbod. In 2012 is de organisatie begonnen met het opzetten van een Gelderse variant van KOM: KOM Gelderland.

Contactpersoon: Anne ten Barge
anne.tenbarga@kunstbedrijfarnhem.nl • www.kom-arnhem.nl

De Lindenberg is het Huis voor de Kunsten in Nijmegen waar kunstzinnig talent zich kan ontwikkelen van de eerste voorzichtige schreden tot pronken op het podium. De Lindenberg is sinds 2012 aangesloten bij KOM Gelderland.

Contactpersoon: Harriët Sparreboom
h.sparreboom@delindenberg.com • www.delindenberg.com

Boogie Woogie, instituut voor kunst en cultuur, is het centrum voor kunsteducatie in de regio Oost-Achterhoek. De kernactiviteit is het geven van onderwijs in muziek, dans en muziektheater. Boogie Woogie is sinds 2012 aangesloten bij KOM Gelderland.

Contactpersoon: Tineke Döppen
info@boogiewoogie.nl • www.boogiewoogie.nl

Stichting ateliers en galerie Leonardo Da Vinci biedt creatieve begeleiding aan mensen met een beperking en een creatief talent. Het is een erkende instelling voor dagbesteding en biedt een podium aan beeldende kunst van mensen met een beperking.

Contactpersoon: Jonaske de Ruiter
jonaske@leonardodavinci-kunst.nl • www.leonardodavinci-kunst.nl

Huismanwerkt is een Arnhems initiatief van performer en trainer Henk Huisman. De organisatie werkt met de beperking als inspiratiebron. De beperking moet volgens hem gezien worden als een extra dimensie van het bestaan. Talent en ontwikkeling daarvan brengt iemand in sociaal gewaardeerde rollen.

Contactpersoon: Henk Huisman • huismanwerkt@upcmail.nl

Radboud Universiteit Nijmegen is verbonden aan het Netwerk door het onderzoek van Suzanne Traa. Traa voerde haar afstudeeronderzoek *Uit de subcultuur* uit bij KCG. Zij onderzocht het receptieproces bij theatervoorstellingen die gespeeld zijn door mensen met een beperking in Gelderland.

Contactpersoon: Suzanne Traa • suzanne.traa@gmail.com

Fontys Hogeschool voor de Kunsten (FHK) is verbonden aan het Netwerk door het onderzoek van Joke Rutjes. Haar afstudeeronderzoek *Toegang tot kunst* voerde ze uit bij de organisatie MEE Gelderse Poort. Rutjes heeft in kaart gebracht hoe reguliere kunstcentra kunnen inspelen op de vraag van mensen met een beperking en hoe zij hun toegankelijkheid kunnen verbeteren. Momenteel is zij werkzaam als cultuurmaker.

Contactpersoon: Joke Rutjes • jokerutjes@cultuurdiensten.nl

COLOFON

Deze publicatie werd mede mogelijk gemaakt door de provincie Gelderland en stichting SPZ. Onze dank daarvoor is groot.

© KCG • Gelders kenniscentrum voor kunst en cultuur
Eindredactie: Elsbeth Rozenboom, Francien Simons en Suzanne Traa
KCG • Steijnstraat 12 • 6814 AM Arnhem • www.kcg.nl • info@kcg.nl

Grafisch ontwerp • Francet van Mackelenberg, KCG
Foto omslag • Paul Grefkens
Overige foto's • Seppe Ruberti, Rob Hersel, Truus Hermkens, Bart Versteeg

 provincie
Gelderland

BEVORDEREN VAN STEUN AAN MENSEN
MET EEN VERSTANDELIJKE HANDICAP

In de beperking toont zich de meester

